
Het congres als leeromgeving voor junioren en senioren in het hoger onderwijs

Een exploratieve case study

Heleen Wellner, Sanne Daas, & Didi Griffioen

Hogeschool van Amsterdam

Samenvatting: Medewerkers en studenten in het hoger onderwijs zeggen veel te leren van congresdeelname. Tot op heden echter zijn die leerervaringen nauwelijks systematisch in kaart gebracht. We weten ook weinig over verschillen daarbij tussen junior- en senior congresdeelnemers, ofwel deelnemers die eerder nog weinig of juist veel congressen bezochten. In deze exploratieve casestudy interviewden betrokkenen van ons onderzoeksteam (N = 9) elkaar voor en na bezoek aan de OnderwijsResearchDagen 2018 (ORD) over hun leerverwachtingen en leerervaringen. Via thematische codering resulteerde dit in leerverwachtingen en leerervaringen die verschillen tussen junioren en senioren. Junioren richten hun leerverwachtingen op hun eigen ervaringen binnen de microsetting van de afzonderlijke sessies, waarbij ze vooral binnen de congresstructuur hun leren plaatsen. De senioren beschouwen een congres meer als een geheel en zien het congres in een grotere context van de discipline of het vakgebied, waarbinnen ze hun leerervaringen rapporteren. Hierbij zetten ze de congressetting meer naar hun hand en zijn ze meer dan junioren gericht op de ontwikkeling van anderen. De resultaten van dit kleinschalige onderzoek kunnen congresdeelnemers en -organisatoren meer inzicht geven in het leren van congresbezoek en daarmee helpen in het benutten van congresdeelname als professionaliseringsvorm.

Trefwoorden: Hoger onderwijs, congresbezoek, professionaliseren, junior, senior

corresponderende auteur: M.J.H. Wellner (m.j.h.wellner@hva.nl) is beleidsadviseur bij de Hogeschool van Amsterdam.

Artikel ontvangen [11-06-20]; geaccepteerd [03-03-21]; online gepubliceerd [21-06-21].

Inleiding

Onderzoekers en andere professionals uit het hoger onderwijs besteden veel tijd, energie en middelen aan wetenschappelijke congressen. In ruime mate komt in de literatuur aan bod dat congressen gelegenheid bieden om nieuwe kennis en contacten op te doen en

te reflecteren (Harrison, 2010; Rittichainuwat, Beck, & LaLopa, 2001). Ook is onderzoek gedaan naar de impact van deelname aan congressen op studenten (Chapman, Wiessner, Morton, Fire, Jones, & Majekodunmi, 2009; Jenkins, 2015) evenals naar de deelname door professionals (Cherrstrom, 2012; Pells, 2019). We hebben geen studies kunnen vinden die laten zien of studenten en professionals congresdeelname als verschillende leerervaring percipiëren. De deelname van ons onderzoeksteam aan de OnderwijsResearch-Dagen in 2018 (ORD) was aanleiding om te onderzoeken wat dit congres als leeromgeving voor de verschillende teamleden ons zou opleveren. De ORD is een wetenschappelijk congres voor Nederlandse en Vlaamse onderwijsonderzoekers en -praktijkprofessionals. Ons team, studierend en werkzaam in het hoger onderwijs, bestond uit een mix van minder en meer ervaren congresdeelnemers, en heeft dit –kleinschalig en exploratieve– onderzoek gezamenlijk vormgegeven en uitgevoerd.

In een krachtige leeromgeving staan kennis en begeleiding centraal en vormen voorkennis en verwachtingen van de lerende vertrekpunt voor het leren (National Research Council, 2000). Een wetenschappelijk congres is een kennisgecentreerde leeromgeving maar tegelijk ook een omgeving waar deelnemers zeer verschillend zijn in ervaring en daarmee in voorkennis en verwachtingen.

Kennis over leren van wetenschappelijke congressen en mogelijke verschillen hierin tussen deelnemende junior- en senior-onderzoekers biedt in de eerste plaats meer inzicht in hoe zij zich kunnen professionaliseren door congresbezoek. Daarnaast zijn deze inzichten nuttig voor congresorganisatoren - wat we zelf ook regelmatig zijn - om rekening te kunnen houden met mogelijk verschillende behoeften en zo de relevantie van hun congres te laten toenemen.

Uiteraard zijn er vele andere contexten waarbinnen leren, ontwikkelen en professionaliseren plaats kunnen vinden. Kennis hierover is bijvoorbeeld te vinden in onderwijskundig onderzoek naar professionele leergemeenschappen (e.g. Rilana Prenger, Poortman, & Handelzalts, 2017), onderzoek vanuit de *Human Resources Development* discipline over de ontwikkeling van medewerkers van organisaties (e.g. Van Middelkoop & Van den Berg, 2019) en expert-novice onderzoek (Bell, 1997). Deze exploratieve studie heeft echter de intentie om bij te dragen aan het nog kleine onderzoeksveld dat zich afvraagt wat de functie is van deelname aan wetenschappelijke congressen voor haar deelnemers.

In het vervolg wordt eerst ingegaan op de bestaande kennis over de waarde van congresdeelname in het algemeen en voor meer junior en meer senior congresbezoekers in het bijzonder. Daarna worden de werkwijze in deze studie en haar resultaten toegelicht. Deze worden in de laatste sectie bediscussieerd.

De waarde van congresbezoek

Eerder onderzoek heeft laten zien dat congressen deelnemers de gelegenheid bieden tot het actualiseren van kennis, samenwerking met collega's, netwerken en reflectie, wat kernelementen van professionalisering zijn (De Vries, Van de Grift, & Jansen, 2013). Congresbezoekers uit het hoger onderwijs noemen netwerken en het ophalen van vakkennis als belangrijkste doelen van congresbezoek (Rittichainuwat et al., 2001). Deze doelen kunnen in de congressetting bovendien in relatief korte tijd worden bereikt, wat een meerwaarde is ten opzichte van andere professionaliseringsvormen zoals cursussen (Harrison, 2010), daarbij zijn deelnemers van congressen onderling vaak meer verschillend. Congressen bieden gelegenheid tot het uitwisselen van ideeën en *community*-vorming (Büyükyavuz, 2016). Tot slot helpt congresbezoek haar bezoekers hun blik te verruimen en om los te komen van de dagelijkse werkrouines waardoor zij nieuwe kennis, inzichten en inspiratie kunnen opdoen (Jenkins, 2015). Het verkennen van mogelijke verschillen tussen deelnemersgroepen geeft ons meer inzicht in mogelijk verschillende leerprocessen op congressen.

Pells (2019) laat zien dat een eerste onderscheid tussen congresdeelnemers kan worden gemaakt op basis van hoeveelheid ervaring met congresdeelname. Voor sommigen is congresbezoek nog relatief nieuw; anderen zijn ervaren congresdeelnemers.

Daarnaast kunnen congresdeelnemers worden onderscheiden in zogenaamde 'congresbezoekers' en 'congresconsumenten' (Boucoulalas, 1985). De eerste groep neemt het congres tot zich zoals het is, neemt deel binnen de geboden kaders. De congresconsumenten daarentegen zetten het congresbezoek meer naar eigen hand om precies die leerervaring te behalen die zij zoeken. Zij gedragen zich autonomer dan congresbezoekers. Boucoulalas (1985) koppelt weliswaar haar indeling niet aan de mate van ervaring met congresbezoek, maar het is wel aannemelijk dat congresbezoek een andere impact heeft als de ervaring toeneemt.

Een derde manier om congresbezoekers onderling te onderscheiden is door te kijken naar waar ze zijn in hun ontwikkeling als professional op het moment dat ze het congres bezoeken. Het is te verwachten dat meer junior professionals anders zullen omgaan met een congresomgeving dan meer senior professionals, nog los van hun ervaring met een congressetting *an sich*. Eerder onderzoek laat zien dat junioren soms geïmponeerd zijn door de grotere deskundigheid van senioren en zichzelf daardoor niet altijd durven op te stellen als collega (Popovic, 2018), waardoor een congres een intimiderende omgeving kan zijn (Pells, 2019). Ook onderscheidt het leren van de junior, *novice learning*, zich van *expert learning* door senioren, door een grotere rechtlijnigheid en het regelgebonden nemen van beslissingen (Bell, 1997). Junioren blijven in hun leerervaring meer dan senioren binnen vooraf gestelde kaders. Mogelijk is dat terug te zien in hoe junioren omgaan

met een congressetting, waardoor de waarde voor beide groepen ook verschillend kan zijn.

Junioren staan nog aan het begin van hun actieve rol in de kennismaatschappij. Voor hen past congresbezoek goed bij de opdracht van het hoger onderwijs om toekomstgerichte professionals op te leiden (Buckley, 2011; Healey & Jenkins, 2009). Zij moeten immers leren de juiste vragen te stellen, antwoorden te vinden en samen te werken. De Vries et al (2013) hebben laten zien dat dit kwaliteiten zijn die mede door congresbezoek gevormd kunnen worden. Verder leidt deelname aan een wetenschappelijk congres junioren binnen in de onderzoekswereld (Buckley, 2011) en geeft het inzicht in de reikwijdte van hun (toekomstige) professionele veld, als oriëntatie op mogelijkheden in de eigen loopbaan (Chapman et al. 2009). Jenkins (2015) suggereert dat congressen impliciete leerervaringen bieden voor junioren, zoals het verbeteren van luister- en schrijfvaardigheid.

Over de meerwaarde van congresdeelname specifiek voor de ervaren congresdeelnemer of de senior professional op congressen is minder bekend uit de literatuur. Chapman et al. (2009) richten zich op junior onderzoekers op congressen, maar beredeneren ook dat senioren kunnen profiteren van de nieuwe kennis die junioren inbrengen. Daarnaast kunnen senioren junioren helpen deel uitmaken van de professionele community. Het vervullen van die mentorrol kan voor senioren zelf ook verrijkend zijn. Over leerervaringen van senioren in algemene zin weten we dat senioren intuïtiever zijn. Senioren laten zich minder binden door regels en focussen gemakkelijker op het niet-alledaagse (Bell, 1997). Deze exploratieve case studie beoogt te helpen begrijpen hoe junioren en senioren zich ontwikkelen door congresdeelname en hoe zij daarin al of niet verschillen.

Onderzoeksmethode

De onderzoeksvragen in deze studie zijn:

In welke mate

- (1) hangen voor junior bezoekers de verwachtingen over wat geleerd kan worden op een wetenschappelijk congres en dat wat geleerd is samen?
- (2) hangen voor senior bezoekers de verwachtingen over wat geleerd kan worden op een wetenschappelijk congres en dat wat geleerd is samen?
- (3) hebben junior- en seniorbezoekers van een wetenschappelijke congres hun deelname gelijkelijk ervaren?

Deelnemers onderzoek

De deelnemers aan dit onderzoek zijn allen studierend en/of werkzaam aan de Hogeschool van Amsterdam. Meer concreet werken allen samen in hetzelfde lectoraat of wer-

Het congres als leeromgeving voor junioren en senioren in het hoger onderwijs

ken nauw met dat lectoraat samen waardoor een gelegenheidssteekproef ($N = 9$) is ontstaan, bestaande uit zes junior- en drie seniorbezoekers van de ORD 2018 (zie verder Tabel 1). In dit onderzoek verstaan we junioriteit en senioriteit als het verschil in ervaring met congresbezoek, uitgedrukt in aantallen bezochte wetenschappelijke congressen. Junioren (hierna genummerd 1-6) zijn hier degenen die maximaal vijf congressen bezochten. Senioren zijn degenen die er minimaal 30 bezochten (hierna genummerd 7-9). Het betrof twee mannen en zeven vrouwen tussen drieëntwintig en achtenvijftig jaar ($M = 35$; $SD = 13$).

Tabel 1. Kenmerken van deelnemers aan het onderzoek

Deelnemer nr.	Aantal congressen	Keren zelf gepresenteerd	Student / staf	Opl. niveau	Disciplinaire achtergrond	Junior / Senior
1	0	0	student	MSc	Media & Organisationskunde	Junior
2	3	<3	student	BSc	Psychologie	Junior
3	0	0	staf	MSc	Onderwijskunde	Junior
4	1	<3	student	BSc	Psychologie	Junior
5	2	<3	student	MSc	Orthopedagogiek	Junior
6	5	<3	staf	MSc	Sociologie	Junior
7	>100	>3	staf	PhD	Onderwijskunde & Wijsbegeerte	Senior
8	>30	>3	staf	MSc	Onderwijskunde	Senior
9	+/- 100	>3	staf	MSc	Bewegingswetenschappen & Onderwijskunde	Senior

Dataverzameling

Participanten interviewden elkaar semi-gestructureerd op basis van een korte interviewhandleiding in vaste twee- of drietallen over hun leerverwachtingen, eerst voorafgaand aan de ORD middels de vragen:

- Wat verwacht je te leren?;
- Hoe heb je jezelf voorbereid (algemeen/eigen presentatie)?;
- Naar welke onderdelen wil je gaan?

En over hun leerervaringen achteraf:

- Wat heb je geleerd?
- Hoe kijk je terug op je voorbereiding (algemeen/eigen presentatie)?
- Wat vond je van je keuzes van onderdelen?
- Wat voor advies heb je voor anderen die naar een congres gaan?

Geluidsopnames van de interviews zijn samenvattend getranscribeerd door de interviewers, waarna de inhoud gecontroleerd is bij de geïnterviewden. Deze constructie van wederzijds interviewen (en zelf analyseren) kan de validiteit beïnvloeden. Echter, het vergroot potentieel ook het leereffect bij de deelnemers. Voor een exploratief, kleinschalig onderzoek als dit is, vinden we het validiteitsrisico overkomelijk. Wij vonden echter geen aanleiding voor bedreiging van de validiteit.

Data-analyse

Twee onderzoekers, zelf tevens participant, codeerden vervolgens afzonderlijk van elkaar alle transcripten thematisch op leerverwachtingen en leerervaringen. Vervolgens overlegden zij over de codes en voegden deze samen in koepelthema's tot overeenstemming werd bereikt. Op basis van de zo verkregen codetabel¹ is gekeken naar patronen, verschillen en overeenkomsten in de leerverwachtingen en ervaringen binnen en tussen junioren en senioren, die thematisch geanalyseerd zijn.

Resultaten

In deze paragraaf worden de drie onderzoeksvragen na elkaar beantwoord in aparte secties. De afzonderlijke participanten worden aangeduid met de corresponderende nummers uit tabel 1.

De leerverwachtingen en leerervaringen van junioren bij een congresbezoek (onderzoeksvraag 1)

De junioren rapporteren vooraf verschillende leerverwachtingen. De resultaten laten zien dat junioren 1 en 3, voor wie het om een eerste congresbezoek gaat, het congres vooral willen **verkennen**. Ze vragen zich af: "*Hoe werkt een congres, hoe wordt er gepresenteerd en wat gebeurt er in de wandelgangen?*" (3) en "*Erachter komen hoe een congres eruitziet en alles wat erbij komt kijken, hoe mensen zich gedragen, het diner, de disco, het sfeertje*" (1).

Op twee (3 en 6) na **presenteren** alle junioren op dit congres. Drie van hen (2,4,5) willen hun presentatievaardigheden verbeteren. Zij hebben nog weinig ervaring met het presenteren van onderzoek buiten het kader van hun studie. Junior 4 probeert bijvoorbeeld te anticiperen op methodologische vragen vanuit het publiek en tegelijk rekening te houden met de beperkte tijd die er is voor de discussie.

Een andere verwachting is dat het congres mogelijkheden zal bieden voor *persoonlijke groei*, zoals het zekerder willen worden bij het presenteren (5) of discussiëren en ge-

¹ De volledige codetabel is op te vragen bij de auteurs.

makkelijker op anderen af te durven stappen om te discussiëren of netwerken (4). Participant 4 wil zich tijdens het congres wat afzonderen van zijn collega-studenten om zichzelf uit te dagen op anderen af te stappen. Participant 1 wil *“werken aan het bewustzijn dat het niet erg is om niet alles te weten”*.

Alle junioren melden dat ze zich inlezen in het congresprogramma om te bepalen welke **sessies** zij zullen **bijwonen**. De een doet dat intensiever dan de ander. Zo zegt junior 6 dat *“zij open-minded naar het congres gaat”* en *“heeft gestruind op de [ORD]site”*; junior 3 heeft congresreviews gelezen en gebruikt het abstractboek voor de oriëntatie. Deze junior (geen congreservaring) legt zich wat betreft sessiebezoek van tevoren al vrij vast, terwijl junior 6 met beperkte ervaring aangeeft dat *“de keuzes nog kunnen veranderen tijdens het congres door gesprekken of tips”*. Junioren noemen bij de sessiekeuze criteria als kennis ophalen voor hun beroepspraktijk (3,6) of voor eigen nieuw onderzoek (1,2,5), interesse en aansluiting bij de eigen deskundigheid (1,2,4,5,6). Ook wordt genoemd meer op de hoogte te willen raken van het vakgebied (1,3,4,6). Alle junioren zijn in staat vooraf per sessie te motiveren waarom ze deze zullen bijwonen.

Na het congresbezoek geven junioren herhaaldelijk aan dat zij hun presentatievaardigheden hebben verbeterd, en inzichten hierover hebben opgedaan voor een volgend congresbezoek: *“de volgende keer wil ik meer rust nemen bij het beantwoorden van vragen”*(1). Het belang van je goed voorbereiden op zowel je presentatie als bij te wonen sessies wordt door alle junioren als leerervaring genoemd. Ze geven aan dat zij zich **beter hadden willen of moeten voorbereiden** door meer inlezen of vooraf specifieke vragen opstellen. Junior 1 merkt op dat sessies anders kunnen zijn dan je verwacht op basis van de samenvatting. Participant 4 denkt juist dat de verwachtingen over een bijdrage beter zullen kloppen met de werkelijkheid als je de samenvattingen beter bestudeert.

Junioren blijken na het congres **meer zelfvertrouwen** te hebben opgebouwd: *“Ik heb meer gediscussieerd en dat ging meer vanzelf dan de vorige keer”*(4). Het besef, dat de gesprekspartners op een congres ook niet alles weten wordt genoemd (1). Participant 1 zegt verder dat je je niet teveel zorgen zou moeten maken over congresbezoek en niet te bescheiden moet zijn want ook als junior heb je wat toe te voegen aan de discussie. Bijna alle participanten melden positieve ervaringen met het netwerken, en vinden dat het is meegevallen om nieuwe contacten te leggen: *“Ik heb veel gepraat met mensen en concrete afspraken gemaakt om nader informatie uit te wisselen”*(6).

Junior 6 (met de meeste congreservaring) bleek zowel in voorbereiding als achteraf sterk gericht te zijn op de eigen beroepsuitoefening: zij had een duidelijke afbakening van waar zij zich op richtte tijdens het congres, en had binnen haar vakgebied een paar nieuwe ideeën en aangescherpte inzichten opgedaan. Junioren 1, 2, 3, 4, en 5 geven aan meer of actueler inzicht te hebben gekregen in onderwijswetenschappen als vakgebied. **Plezier** (3) en **inspiratie** (3, 5) werden genoemd als ervaringen. Junioren blijken voorts na

het congresbezoek kennis te hebben opgedaan over hun aanpak bij een volgend congresbezoek. Zo noemt junior 3 dat het belangrijk is om "zoveel mogelijk aan alles mee te doen en in de bubbel te gaan", doelend op het gebruik van de congresapp, twitter en het aanwezig zijn op de sociale momenten en in de wandelgangen.

Junioren hebben ook **hindernissen** ervaren op het congres, bijvoorbeeld de al genoemde ervaring dat sessies anders blijken dan verwacht op basis van de aankondiging in het congresprogramma (1). Soms vinden junioren sessies qua inhoud of presentatiewijze (te) moeilijk om van te kunnen leren (1,2). De postermarkt werd ervaren als belemmerende presentatievorm omdat het een vluchtige setting is waar het lastig is je te concentreren (3, 6). Wat betreft het zelf presenteren blijkt het een uitdaging om de vragen uit het publiek goed te beantwoorden (1,5). Tot slot blijkt een congresbezoek sommige junioren veel energie te kosten.

De leerverwachtingen en leerervaringen van senioren bij een congresbezoek (onderzoeksvraag 2)

De senioren rapporteren vooraf hun te bezoeken sessies niet zo precies te kiezen. Zij kiezen bijvoorbeeld de divisie of een specifiek thema waarop zij zich zullen richten: "...pas in tweede instantie kijk ik naar de inhoud" (9) en: "ik had geen specifieke doelen" (7). Deze senior geeft verder aan dat het onduidelijk is wat zij zal leren tijdens dit congresbezoek. Het **bijhouden of actualiseren van kennis of contacten** in het werkveld speelt bij senioren een rol. Dat blijkt uit motivaties als "[sessie] is relevant omdat het upcoming is" (8) en "ik kijk welke sessies ik niet wil missen" (7). Voor deze senior is de ORD een dermate bekend wetenschappelijk congres dat zij voorbereiding niet meer nodig vindt. Reden om het congres te bezoeken is voor deze participant niet zozeer het ophalen van kennis, maar het bijhouden en onderhouden van werk en contacten.

Daarnaast valt bij de senioren de *gerichtheid op collega's binnen en buiten de eigen instelling* op. Participant 8 zegt hierover dat zij wil kijken wat zij van het congres kan ophalen om naderhand te delen met collega's in haar instelling. Participant 9 geeft aan trots te zijn op de presentaties van haar team en participant 7 hoopt door het congresbezoek echt een team te worden en wil dat team ook introduceren aan anderen.

Senior 7 onderscheidt in haar interview fases in wetenschappelijke congresdeelname. Eerst ben je, volgens deze participant, vooral luisteraar en ontvanger, later ga je steeds meer presenteren, en in de derde fase ben je vooral bezig met "alles buiten de sessies om" en bezoek je alleen nog zeer gericht sessies. Volgens diezelfde senior biedt een wetenschappelijk congres óók de gelegenheid je even af te zonderen van je dagelijkse praktijk om bijvoorbeeld te werken aan een onderzoeksvorstel. Ook biedt zelf presenteren de mogelijkheid om "jezelf te horen praten tijdens je presentatie en daardoor tot nieuwe inzichten komen". Verder valt op dat senior 7 **meer gevarieerde rollen** gaat vervullen

tijdens het congres, naast deelnemer zijn en presentatie van eigen werk. Zij is daarnaast teamleider, zaalvoorzitter, gastvrouw en bestuurslid.

Senioren geven na het congres aan ervaren te hebben dat het wetenschappelijk congres een goede plaats is om bij te blijven in het vakgebied. Senior 8 zegt daarover *"Ik wilde actuele kennis opdoen over dit onderwerp. Hierover ben ik ook tevreden, bijna alle sessies vervulden voor mij dat doel"*. Ook maken senioren de balans op over de stand van zaken. *"Ik ben verrast dat de kloof tussen onderzoek en onderwijs nog steeds zo groot is"* (8). Deze senior kijkt naar de samenhang tussen presentaties: *"Binnen een symposium verdiepten de inbrengers zich niet altijd in elkaars werk"*.

Er is echter ook een senior (7) die zegt weinig van de sessies zelf te hebben geleerd maar wel nieuwe leerervaringen heeft opgedaan **buiten de sessies om**, zoals het besef zelf korter van stof te moeten zijn, en het verantwoordelijkheidsgevoel dat komt kijken bij teamleiderschap. Het congres bood haar gelegenheid het team op de kaart te zetten. Dat congresbezoek tot geheel andere opbrengsten kan leiden dan de intentionele, blijkt uit de uitspraak: *"Soms helpt een sessie bij het nadenken over andere onderwerpen dan waar de sessie over gaat."*(7).

Als **hindernissen** die worden ervaren noemt senior 7 de situatie te worden ingedeeld als zaalvoorzitter bij een sessie waar je interesse niet ligt. Verder wordt het verzeild raken in een te lang gesprek genoemd, en het verantwoordelijkheidsgevoel voor collega's wanneer deze ziek worden. *"Gastvrouw zijn kost veel energie"*. Dezelfde senior noemt als punt van overweging hoe het congres voor haar voldoende *"spannend blijft om er ook in de toekomst drie dagen aan te spenderen"*. Een andere senior (9) moest veel contact met het werk hebben tijdens haar congresbezoek, en dat vele schakelen gaf onrust.

De vergelijking in ervaringen tussen junioren en senioren bij een congresbezoek (onderzoeksvraag 3)

De resultaten van dit onderzoek laten ten eerste zien dat de meer ervaren deelnemers aan het congres dit meer vrijelijk doen dan de meer junior deelnemers. Een van de senior participanten vatte dit tijdens het interview uit eigen ervaring samen door op te merken hoe je eerst vooral ontvanger bent om vervolgens later steeds gericht te werk te gaan. Junioren willen vooral de aangeboden congresonderdelen leren kennen; ze willen leren **congresdeelnemer** te zijn. Congresdeelname vormt voor hen een doel op zich, zij stellen zich op als ontvanger. Ze geven voor hun congresbezoek aan presenteren, discussiëren en netwerken spannend te vinden en breiden vervolgens hun vaardigheden als presentator, deelnemer en netwerker uit. Hiermee lijken zij te willen leren binnen de kaders van het congres. Bij senioren zien we juist dat zij het congres benutten om bij te blijven in hun vakgebied en hun netwerk te onderhouden. Ze nemen op zo'n wijze deel aan het congres, dat ze eruit halen waar zij zelf naar op zoek zijn, ook los van de structuur van het

congres. Ze **bepalen hun eigen structuur**, bijvoorbeeld door zeer gericht sessies te kiezen of juist tijd in te ruimen voor hun eigen denkprocessen. Het congres is voor senioren een middel om bij te blijven en zich verder te ontwikkelen volgens een zelfbepaalde koers.

Verder lijkt het congres voor junioren te bestaan uit een verzameling **losse onderdelen** (presentaties, netwerkmomenten), terwijl senioren veel meer redeneren vanuit het **congres als een geheel**. Senioren vertellen over dwarsverbanden tussen diverse inhoud van het congres en ze kijken duidelijk naar de grote lijnen. Zij rapporteren over tendensen, overeenkomsten en opvallende zaken over de verschillende sessies en zelfs congresjaren heen. Dit verschil in focus lijkt een verklaring voor het verschil in leerervaring tussen junioren en senioren: junioren rapporteren hun leerervaringen en hindernissen meer op het microniveau van de sessies zoals de eigen presentatievaardigheden, de door anderen gepresenteerde kennis of de moeilijkheidsgraad van een sessie. Senioren halen hun nieuwe inzichten aanvullend daarop uit hun overzicht over het congres als geheel. Senioren leren niet alleen op het microniveau van de sessies maar ook - of vooral - op mesoniveau (het congres) en macroniveau (het vak-/onderzoeksgebied).

Tot slot laten de resultaten zien dat junioren en senioren een andere gerichtheid hebben bij congresdeelname: junioren zijn meer **gericht op zichzelf**, terwijl senioren vooral **gericht zijn op anderen**. Junioren laten blijken hun eigen kennis te willen uitbreiden, eigen vaardigheden te willen verbeteren en zichzelf staande te leren houden als congresdeelnemer. Senioren daarentegen laten meer zien dat zij een verantwoordelijkheid voelen richting collega's. Zij richten zich op zaken als *community-vorming*, teamvorming en het begeleiden van collega's. De door senioren gerapporteerde hindernissen bevestigen dat beeld nog eens: deze gaan voornamelijk over verantwoordelijkheden richting de ander in tegenstelling tot de door junioren gerapporteerde hindernissen.

Conclusie

Deze exploratieve case studie biedt inzicht in de leerervaringen van junioren en senioren bij deelname aan het wetenschappelijk congres.

Ten aanzien van onderzoeksvraag 1 kan geconcludeerd worden dat de leerverwachtingen en de leerervaringen van de junioren over vergelijkbare onderwerpen gaan, met een nadruk op microniveau zoals het kiezen van sessies en het voorbereiden van presentaties. Ook ligt de leerverwachting op een sociale component, zoals het leren aanspreken van nieuwe mensen. De leerervaring laat over de breedte een groei in zelfvertrouwen zien, alhoewel er ook een vergroot realisme te zien is bij de junioren, zowel over hoe de inhoud beter voorbereid kan worden, als ook over dat sommige gepresenteerde inhoud nog te complex is.

Over onderzoeksvraag 2 kan geconcludeerd worden dat de senioren zowel de leer-
verwachtingen als de leerervaringen in groter verband zien dan sec de setting van het
congres. De leerverwachtingen laten bijvoorbeeld aspecten zien als het bijhouden of on-
derhouden van hun vakgebied en professionele contacten. Qua leerervaringen zien de
senioren dan ook meer dan de gepresenteerde inhoud van sessies, in de vorm van dwars-
verbanden binnen en tussen sessies en ze trekken conclusies uit de congresinhoud in zijn
geheel. Senioren noemen vooral leerervaringen buiten de sessies om in plaats van leerer-
varingen uit de sessies zelf. Datzelfde geldt voor de hindernissen die zij ervaren: die lig-
gen buiten de sessies, bijvoorbeeld het verantwoordelijkheidsgevoel dat senioren ervaren
richting collega's op het congres of voor het werk 'thuis'.

De resultaten over verschillende ervaringen tussen junioren en senioren zoals onder-
zocht in onderzoeksvraag 3 leiden tot de conclusie dat er drie soorten verschillen te zien
zijn. Ten eerste voegen junioren zich naar het aangeboden programma, terwijl senioren
het programma meer naar hun eigen hand zetten. Als tweede zien junioren het congres
als losse onderdelen, terwijl de senioren het congres als geheel beschouwen. En tot slot
zijn senioren meer gericht op de ontwikkeling en begeleiding van anderen, terwijl junioren
hun leerwensen en leerervaringen vooral op zichzelf betrekken.

Discussie

De resultaten van deze studie zijn op verschillende vlakken in lijn met eerder onderzoek.
De leerervaringen en vooral de wijze waarop ze dit leren hebben vormgegeven is in lijn
met het regelgebonden leren door junioren binnen gestelde kaders dat Bell (1997) rap-
porteert, maar dan nu teruggezien in de context van congresbezoek. Verder laten de ju-
nioren in deze studie zien dat ze zich in de terminologie van Boucouvalas (1985) gedragen
als een 'congresbezoeker' die zich meer voegt naar de geboden context, wat gelijk is aan
de notie van regelgebondenheid. De senioren gedragen zich echter meer als 'congres-
consument' die actiever denkt en handelt vanuit eigen vragen en behoeftes. Hoewel Bou-
couvalas (1985) dit verschil niet koppelt aan ervaring, suggereren de resultaten in deze
studie dat deze verschillende wijzen van congresdeelname mogelijk kunnen worden op-
gevat als stadia in de ontwikkeling van congresdeelnemers, waarbij een congresbezoeker
zich uiteindelijk ontwikkelt tot een congresconsument. Al is het wel wat bijzonder om on-
sumeren' en 'leren' in dezelfde context te gebruiken.

Het gegeven dat congressen imponerend kunnen zijn voor junioren door de aanwe-
zigheid van de meer ervaren senioren (Pells, 2019; Popovic, 2018) is niet terug te zien in
deze studie, tenminste niet op die manier. De junioren ervaren wel dat ze zowel het con-
gresprogramma als de congresinhoud nog niet altijd onder de knie hebben, waardoor ze
de bedoeling van sessies vooraf verkeerd interpreteren en inhoudelijke vragen nog niet

altijd goed kunnen beantwoorden. Ze schrijven deze zaken echter niet toe aan de aanwezigheid van 'imponerende senioren'. Nu kan dit effect gereduceerd zijn in deze studie doordat junioren en senioren samen een congres bezochten. Dit is in lijn met het advies van Healey en Jenkins (2009) om studenten en juniorstaf samen met senioren actief te laten zijn in congresdeelname en congresorganisatie om zo het gezamenlijk leren te faciliteren. Zij leggen daarbij de nadruk op het bekend worden met onderzoek en haar processen door junioren, waarmee zij hun eigen mogelijkheden kunnen verkennen. Maar ook senioren leren zo van onderzoek (kennis, methoden) en door onderzoek (nieuwsgierig zijn, vragen stellen, bronnen beoordelen, samenwerken). Wanneer junioren en senioren op congressen meer bij elkaar betrokken raken, werkt dit mogelijk drempelverlagend voor junioren en veranderen daarmee de leerervaringen, is de samengevatte boodschap van Healey en Jenkins. Verder onderzoek zou de suggestie die uit dit onderzoek volgt meer kunnen systematiseren.

Verder onderzoek is ook meer in het algemeen nodig om de hier gevonden resultaten te valideren. Onmiskenbaar gaat het hier om een kleine, exploratieve studie met een gelegenheidssample, zelfrapportage en één congres als context. Om tot meer generieke inzichten te komen zou een meer gestructureerde, systematische benadering nodig zijn waarin een multi-perspectivische benadering een rol speelt, bijvoorbeeld door meerdere congreslocaties of dezelfde congreslocatie op meerdere momenten te includeren.

En toch zijn de resultaten informatief. Congresdeelnemers worden niet vaak als onderzoeksobject gezien, terwijl bezoekers en hun werkgevers voor hun deelname relatief veel tijd en geld overhebben, zeker bij herhaald bezoek. Om deze overwegingen van toch grote groepen deelnemers beter te begrijpen is het belangrijk om de congressetting meer te zien als onderzoeksobject. Dat is hier gedaan vanuit het perspectief van leerverwachting en leerervaring in een kwalitatieve tussen-groeps-vergelijking. Een ander mogelijk perspectief is het volgen van individuen door de tijd om te zien hoe de drie gevonden verschillen in perspectief tussen junioren en senioren zich in een persoon ontwikkelen door de tijd. Dan kan ook de vraag gesteld worden welke rol een congresbezoek hierin speelt: kan een congresbezoek bij professionele ontwikkeling gezien worden als een *trigger* voor een perspectiefverandering, of zijn het juist de dagelijkse ontwikkelingen in werk en studie die deze ontwikkeling stimuleren? In dat laatste geval zou een congresbezoek mogelijk minder belangrijk zijn.

Voor toekomstige junioren die een congres gaan bezoeken laat deze studie zien dat ze hun voordeel kunnen doen met een goede voorbereiding vooraf, terwijl het senioren leert dat junioren ook met betrekking tot congressen niet direct in staat zijn om de grote lijnen te overzien. De gerichtheid van de senior op de ander mag dus al beginnen bij een gezamenlijke voorbereiding op congresbezoek. Voor congresorganisatoren is het belangrijk zich te realiseren dat hun bezoekers geen homogene groep vormen, waarbij deze stu-

die meer inzicht biedt in hoe de verschillen tussen junioren en senioren te duiden zijn. Aanpassingen in de programmering zou het contact tussen junioren en senioren kunnen stimuleren, waardoor beide groepen ook tijdens een congres meer van elkaar kunnen leren (Chapman, 2009; Healey & Jenkins, 2009). Extra uitleg over de samenhang binnen het programma kan junioren helpen het grotere verband hierbinnen te zien, al kan verwacht worden dat de junior al ervaring nodig heeft om dat goed te kunnen benutten. Maar dat er geleerd kan worden tijdens congressen heeft deze studie in ieder geval laten zien.

Wij danken alle collega's van het onderzoeksteam die hebben deelgenomen aan de interviews rond hun bezoek aan de ORD. Zonder hun openhartige reflecties was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Literatuur

- Bell, M. (1997). The development of expertise. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 68(2), 34-38. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/215766959?accountid=130632>.
- Boucoulalas, M. (1985). How to Profit from Attending a Conference. *New Directions for Continuing Education*, 28, 43-56.
- Buckley, C.A. (2011). Student and staff perceptions of the research-teaching nexus. *Innovations in Education and Teaching International*, 48(3), 313-322, <https://doi.org/10.1080/14703297.2011.593707>
- Büyükyavuz, O. (2016). Turkish ELT Professionals' Conference Attendance Motives: Why Do They Attend and What Do They Take Back Home? *Journal of Education and Training Studies*, 4(9), 135-143. <http://dx.doi.org/10.11114/jets.v4i9.1704>.
- Chapman, D. D., Wiessner, C. A., Morton, J., Fire, N., Jones, L. S., & Majekodunmi, D. (2009). Crossing scholarly divides: Barriers and bridges for doctoral students attending scholarly conferences. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*, 23(1), 6-24. <https://doi.org/10.1002/nha3.10325>
- Cherrstrom, C. A. (2012). Making connections: Attending professional conferences. *Adult Learning*, 23(3), 148-152. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1433470358?accountid=130632>.
- Harrison, R. (2010). Unique Benefits of Conference Attendance as a Method of Professional Development for LIS Professionals. *The Serials Librarian*, 59(3-4), 263-270. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2010.489353>.
- Healey, M., & Jenkins, A. (2009). *Developing undergraduate research and inquiry*. York: The Higher Education Academy.
- Jenkins, R. (2015). Learning and Teaching in Action. *Health Information & Libraries Journal*, 32, 156-160, <https://doi.org/10.1111/hir.12101>.
- National Research Council (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School: Expanded Edition*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/9853>.

- Pells, R. (2019). *Research intelligence: how to get more from academic conferences*. Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/research-intelligence-how-get-more-academic-conferences>.
- Popovic, C. (2018). *Learning from Academic Conferences*. Brill Sense.
- Rilana Prenger, R., Poortman, C. L., & Handelzalts, A. (2017). Factors influencing teachers' professional development in networked professional learning communities. *Teaching and Teacher Education*, 68, 77-90. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.08.014>
- Rittichainuwat, B. N., Beck, J. A., LaLopa, J. (2001). Understanding motivations, inhibitors, and facilitators of association members in attending international conferences. *Journal of Convention & Exhibition Management*, 3(3), 45–62. https://doi.org/10.1300/J143v03n03_04
- Van Middelkoop, D., & Van den Berg, L. (2019). Professionele ruimte in teams: en wat leidinggevendend daarmee te maken hebben. *Opleiding & Ontwikkeling: Tijdschrift voor Human Resource Development* (4), 12-18.
- Vries, S. de, Griff W. J.C.M. van de; Jansen E. P.W.A. (2013). Teachers' beliefs and continuing professional development. *Journal of Educational Administration*, 51(2), 213-231. <https://doi.org/10.1108/09578231311304715>.